

Filosofie - její dějiny

Karl Jaspers v rámci jedné odpovědi na otázku pro „Pro Helvetia“ (1955) prohlásil, že je „úžas budícím základním faktem dějin filosofie“ (das erstaunliche Grundfaktum dieser Geschichte), že filosofie vyrostla ze tří samostatných zdrojů, a to téměř současně v Číně, v Indii a v Řecku, v posledním století před Kristem (někdy po 700 nebo 600). – Je ovšem třeba se tázat, zda známý Jaspersův důraz na „osovou dobu“ (Achszeit) lze jen tak beze všeho uplatnit právě také na filosofii. Na základě čeho můžeme soudit, že ony uvedené „tři samostatné zdroje“ jsou zdroje právě už „filosofie“? Jaspers také hned říká, že všechny tyto tři samostatné zdroje vyrostly „na podkladě nějakého mytického vědomí řádu“ (auf der Grundlage eines mythischen Ordnungsbewußtseins), zkráceně řečeno na základě či ze základny mýtu. Jak musíme pojmut (koncipovat), „co“ to je „mýtus“, abychom jej myšlenkově náležitě odlišili od „filosofie“? Jsme schopni to dokázat jinak než na základě pouze jediného z uvedených tří údajně „samostatných zdrojů“, z nichž „filosofie“ vyrostla, tj. jinak než „řecky“? Jsme vůbec s to získat potřebnou distanci od svého vlastního zakotvení v řecké a evropské tradici, abychom se vyvarovali vkládání svých myšlenek a konceptů do oněch druhých dvou tradic? Nejsme povinni trpělivě čekat, až se o něco podobného pokusí myslitelé, vycházející z těch druhých dvou velkých tradic, aby sami ze svých pozic interpretovali řecko-evropské myšlení (tedy v našem pojetí filosofii) jako něco zase sobě nějak původem („zdrojově“) blízkého? Vždyť už to, že nemáme k dispozici ani jiné termíny než právě řecké, ukazuje zřetelně na to, jak v tom řeckém myšlenkovém „živlu“ stále vezíme: *mythos, sofia, filosofia, logos, polis*, atd. atp. Zatím po mém soudu nemáme dost důvodů, proč se domnívat, že šlo paralelně o cosi společného (a tudíž nějak „jednotícího“) v Indii, v Číně i ve starém Řecku, čemu by už bylo možno říkat „filosofie“, byť jen v těch zcela počátečních fázích; musíme se vyvarovat nezdůvodněného analogizování. Pokus vidět vše vývojově je svrchovaně problematický – další vývojové poměry nijak nenasvědčují tomu, že blízkost takových dvou fenoménů je původní a k odlišení že došlo až později. Je možný i pravý opak: původně zcela odlišné počátky mohou někdy také konvergovat a zejména na sebe dodatečně, tj. sekundárně vykonávat určitý vliv (může dojít k napodobování nebo k infiltraci atp.).

(Písek, 111227-1.)